

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ในปัจจุบัน ผู้คนเริ่มให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ และการออกกำลังกาย น้ำผลไม้ก็เป็นหนึ่งในอาหารเพื่อสุขภาพ มีคุณค่าทางอาหารที่สำคัญ ได้แก่ วิตามินซี แคลโรทีน และเกลือแร่ต่างๆ อุดมไปด้วยเอ็นไซม์ซึ่งมีคุณสมบัติที่จะช่วยเสริมการทำงานของระบบย่อยอาหารจึงส่งผลให้ร่างกายสามารถดูดซึมสารอาหารที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เอ็นไซม์จากพืชมีความสำคัญอย่างมากต่อการ Electrolytes ซึ่งจะช่วยให้อาหารไหลเวียนไปทั่วร่างกายอย่างต่อเนื่อง สดชื่น และมีประสิทธิภาพอีกทั้งมีสรรพคุณต้านอนุมูลอิสระด้วย และในตลาดมีน้ำผลไม้จำหน่ายในรูปแบบกล่อง สะดวกในการซื้อและรับประทานได้เลย แต่บรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ด้อยสมรรถภาพทางกายและผู้สูงอายุได้เต็มที่ เพราะปัจจุบันผู้สูงอายุรวมทั้งผู้ด้อยสมรรถภาพทางกายเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีขนาดใหญ่และเพิ่มความสำคัญในสังคมมากขึ้น ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตเข้าสู่ตลาดจึงควรคำนึงถึงผู้บริโภคกลุ่มนี้มากขึ้น โดยเพิ่มการอำนวยความสะดวกต่างๆ ดังนั้นแนวโน้มของการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อมวลชน (Universal Design Packaging) เพื่อให้ผู้คน ทุกเพศ ทุกวัยสามารถใช้งานได้สะดวก จึงเป็นเรื่องที่ควรจะให้ความสนใจ

เมื่อกล่าวถึงผู้ด้อยสมรรถภาพทางกายหรือคนตาบอดในประเทศไทยนั้น ปัจจุบันมีการอ้างอิงตัวเลขสถิติจากหลายแหล่ง เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติในการสำรวจคนพิการ พ.ศ. 2544 พบว่า มีจำนวนคนตาบอดทั้งสิ้น 123,157 คน ขณะที่การสำรวจของมูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ ในปี 2539 ระบุว่า มีจำนวนคนตาบอด 955,485 คน นอกจากนี้ยังมีตัวเลขจำนวนคนตาบอดที่มากขึ้นทะเบียนคนพิการตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กับทางกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย ณ วันที่ 30 เมษายน 2550 ปรากฏว่ามีคนตาบอดมาขึ้นทะเบียนทั้งสิ้นจำนวน 63,543 คน คิด องค์การอนามัยโลกกล่าวว่าประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีจำนวนผู้พิการประเภทนี้ราวร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงน่าจะมีผู้พิการทางการเห็นอยู่ไม่น้อยกว่า 600,000 คน จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นจากคนตาบอดทางสายตามากขึ้นเป็นระยะทุกปี อาชีพที่รองรับสำหรับคนกลุ่มนี้ก็มีไม่มาก การใช้ชีวิตก็ยิ่งลำบาก จะทำอย่างไรที่จะสามารถช่วยพัฒนาการดำรงชีวิตของผู้ด้อย

สมรรถภาพในการมองเห็นสามารถออกใช้ชีวิตได้ปกติเหมือนประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งช่วยกระตุ้นการบริโภคน้ำผลไม้เพื่อสุขภาพคนปกติ และให้ความสำคัญผู้สูงอายุ ผู้ด้อยสมรรถภาพทางสายตา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเชิงพัฒนา เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้ด้วยแนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชน

- เพื่อศึกษาและออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อมวลชน (Universal design)
- เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุและผู้ด้อยสมรรถภาพทางสายตาและกล้ามเนื้อ แขน มือ ในการดื่มน้ำผลไม้แปรรูป
- ผู้สูงอายุก็จับบรรจุภัณฑ์ได้สะดวก
- เพื่อกระตุ้นการบริโภคน้ำผลไม้ของคนปกติด้วยบรรจุภัณฑ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- สามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อมวลชนแล้ว นำไปใช้ได้จริง
- ผู้ด้อยสมรรถภาพทางกล้ามเนื้อ แขน มือ สามารถแยกรสชาติน้ำผลไม้ได้
- ผู้สูงอายุสามารถหยิบจับน้ำผลไม้สะดวก
- สามารถกระตุ้นการบริโภคน้ำผลไม้ของคนปกติได้
- โดยที่ผู้ด้อยสมรรถภาพทางสายตาสามารถแยกรสชาติน้ำผลไม้ได้ ผู้สูงอายุก็จับกล่องได้สะดวกและบรรจุภัณฑ์สามารถกระตุ้นการบริโภคได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อนำไปพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้

- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ด้อยสมรรถภาพทางสายตาและผู้ด้อยสมรรถภาพทางกล้ามเนื้อ แขน มือ
- ออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้โดยจำแนกตามประเภท ดังนี้
 1. ขวด
 2. กระจปอง
 3. กล่อง
- โครงสร้างกราฟิกรับบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้

- ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ผู้ด้อยสมรรถภาพทางสายตาสามารถแยกแยะรสชาติน้ำผลไม้ได้
- ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ผู้ด้อยสมรรถภาพทางกล้ามเนื้อ แขน มือ ให้สามารถยก หยิบ จับบรรจุภัณฑ์ได้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

การออกแบบเพื่อมวลชน (Universal Design) หมายถึง แบบที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของสำหรับผู้บริโภครูปแบบทุกคน ไม่ว่าจะมีความสามารถเพียงใด (Ronald L.Mace) น้ำผลไม้ หมายถึง ของเหลวที่สกัดได้จากผลไม้ส่วนที่สามารถบริโภคได้อาจจะสกัดโดยวิธีบีบคั้นหรือวิธีเชิงกลอื่นๆ โดยทั่วไปน้ำผลไม้ที่ได้มักจะมีเนื้อ มีองค์ประกอบของเซลล์ที่เป็นคอลลอยด์กระจายอยู่แตกต่างกันไปตามลักษณะเนื้อเยื่อของผลไม้ (ทะนง, 2540 หน้า 7)

กราฟิก หมายถึง การออกแบบตกแต่งลักษณะภายนอกของบรรจุภัณฑ์

การออกแบบ หมายถึง การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ เพื่อสนองความต้องการในสิ่งใหม่ๆ ของมนุษย์โดยมีการจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย

บรรจุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ทำห่อหุ้มหรือบรรจุผลิตภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะที่ใช้เพื่อการขนส่งผลิตภัณฑ์ จากแหล่งผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค หรือแหล่งใช้ประโยชน์ เพื่อวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการป้องกัน และรักษาผลิตภัณฑ์ให้มีความคงสภาพ ตลอดจนคุณภาพใกล้เคียงกับเมื่อแรกผลิตให้มากที่สุด นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่าหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการ ผลิตและหีบห่ออาจสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆได้อีกหลายอย่าง อาทิเช่น วัตถุประสงค์ทางการตลาด วัตถุประสงค์ทางการเก็บรักษา

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการค้นคว้า การคิดออกแบบ แก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้มาซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดี